

Категорія справи № 569/13154/20: Цивільні справи (з 01.01.2019); Справи позовного провадження; Справи у спорах, що виникають із правочинів, зокрема договорів (крім категорій 301000000-303000000), з них; страхування, з них; позики, кредиту, банківського вкладу, з них.

Надіслано судом: не визначено. Зареєстровано: 02.02.2021. Оприлюднено: 02.02.2021.

Дата набрання законної сили: 27.01.2021

Номер судового провадження: 61-15520ск20

Верховний
Суд

Постанова

Іменем України

27 січня 2021 року

м. Київ

справа № 569/13154/20

провадження № 61-15520 св 20

Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду:

головуючого - Лупеника Д. Д.,

суддів: Воробійової І. А., Гулька Б. І. (суддя-доповідач), Коломієць Г. В., Лідовця Р. А.,

учасники справи:

заявник (стягувач) - ОСОБА_1 ,

суб'єкт оскарження - державний виконавець Рівненського міського відділу державної виконавчої служби Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Львів) Токарець Тетяна Сергіївна,

заінтересовані особи (стягувач, боржники): публічне акціонерне товариство «Дельта Банк», ОСОБА_2 , ОСОБА_3 ,

представник ОСОБА_2 , ОСОБА_3 - ОСОБА_4 ,

розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Рівненського міського суду Рівненської області від 17 серпня 2020 року у складі судді Левчука О. В. та постанову Рівненського апеляційного суду від 29 вересня 2020 року у складі колегії суддів: Ковальчук Н.М., Гордійчук С. О., Боймиструка С. В.,

ВСТАНОВИВ:

1. Описова частина

Короткий зміст вимог скарги

У серпні 2020 року ОСОБА_1 звернувся до суду зі скаргою на дії державного виконавця Рівненського міського відділу державної виконавчої служби Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Львів) Токарець Т. С., в якій просив визнати дії державного виконавця щодо винесення постанови про повернення виконавчого документа стягувачу від 04 листопада 2019 року у виконавчому провадженні № 53047990 щодо примусового виконання виконавчого листа № 2-7214/10, виданого 23 січня 2012 року Рівненським міським судом Рівненської області, про стягнення солідарно з ОСОБА_2 , ОСОБА_3 на користь публічного акціонерного товариства «Дельта Банк» заборгованості за кредитним договором від 24 квітня 2007 року, що становить 925 657,60 грн, та 1 700,00 грн державного мита і 120 грн витрат на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу. Також просив скасувати вищевказану постанову державного виконавця про повернення виконавчого документа стягувачу та зобов'язати державного виконавця відновити виконавче провадження ВП № 53047990.

Короткий зміст судового рішення суду першої інстанції

Ухвалою Рівненського міського суду Рівненської області від 17 серпня 2020 року скаргу ОСОБА_1 на дії державного виконавця Рівненського міського відділу державної виконавчої служби Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Львів) Токарець Т. С. повернуто заявнику без розгляду. Роз'яснено заявнику, що повернення скарги не перешкоджає повторному зверненню зі скаргою до суду, якщо перестануть існувати обставини, що стали підставою для повернення скарги.

Судове рішення суду першої інстанції мотивовано тим, що скарга ОСОБА_1 не відповідає вимогам частини другої статті 183 ЦПК України, оскільки до неї не додано доказів її надіслання (надання) заявником боржнику та державному виконавцю. Таким чином, скарга на підставі частини четвертої статті 183 ЦПК України підлягає поверненню ОСОБА_1 .

Короткий зміст судового рішення суду апеляційної інстанції

Постановою Рівненського апеляційного суду від 29 вересня 2020 року апеляційна скарга ОСОБА_1 залишена без задоволення, судові рішення суду першої інстанції залишено без змін.

Судове рішення апеляційного суду мотивовано тим, що ОСОБА_1 подана скарга на дії державного виконавця з порушенням вимог частини другої статті 183 ЦПК України, оскільки не додано до неї доказів її надіслання (надання) боржнику та державному

виконавцю, тому суд першої інстанції дійшов обґрунтованого висновку про повернення скарги без розгляду.

Посилання заявника на те, що спеціальна норма, яка визначає порядок подачі скарги на бездіяльність (дії) державного виконавця, визначена статтями 447-450 ЦПК України, не передбачає обов'язку заявника направляти сторонам копії скарги, є безпідставними, так як у розділі VII ЦПК України законодавцем не визначено вимог до форми і змісту скарги, а тому при її подачі слід керуватися загальними вимогами процесуального законодавства, передбаченими статтею 183 ЦПК України.

Короткий зміст вимог касаційної скарги

У касаційній скарзі ОСОБА_1 просить оскаржувані судові рішення скасувати й направити справу до суду першої інстанції для вирішення питання про відкриття провадження, посилаючись на порушення судами норм процесуального права.

Надходження касаційної скарги до суду касаційної інстанції

Ухвалою Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 27 жовтня 2020 року відкрито касаційне провадження в указаній справі і витребувано цивільну справу № 569/13154/20 з Рівненського міського суду Рівненської області.

У грудні 2020 року справа надійшла до Верховного Суду.

Ухвалою Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 21 грудня 2020 року справу за зазначеним позовом призначено до розгляду.

Аргументи учасників справи

Доводи особи, яка подала касаційну скаргу

Касаційна скарга мотивована тим, що жодною нормою Розділу VII ЦПК України не передбачено підстав та порядку повернення без розгляду скарги на дії чи бездіяльність державного виконавця. Частина четверта статті 183 ЦПК України не передбачає можливості повернення без розгляду скарги. Зазначена норма процесуального права поширюється виключно на заяви (клопотання, заперечення), подані до суду без дотримання вимог частин першої або другої цієї статті. Судами порушено права заявника, передбачені статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод щодо справедливого судового розгляду.

Посилався на відповідну практику Європейського суду з прав людини.

Доводи особи, яка подала відзив

У листопаді 2020 року представник ОСОБА_2 - ОСОБА_4 - подав відзив на касаційну скаргу, посилаючись на те, що оскаржувані судові рішення є законними і обґрунтованими, доводи касаційної скарги висновків судів не спростовують, на їх законність не впливають. ОСОБА_1 подана скарга з порушенням вимог частини другої статті 183 ЦПК України, унаслідок чого суди дійшли обґрунтованого висновку про її повернення без розгляду заявнику.

2. Мотивувальна частина

Позиція Верховного Суду

08 лютого 2020 року набрав чинності Закон України від 15 січня 2020 року

№ 460-IX «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ».

Частиною третьою статті 3 ЦПК України передбачено, що провадження у цивільних справах здійснюється відповідно до законів, чинних на час вчинення окремих процесуальних дій, розгляду і вирішення справи.

Згідно з пунктами 1, 4 частини другої статті 389 ЦПК України підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права виключно у таких випадках: якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку.

Якщо судові рішення оскаржується з підстав, передбачених частинами першою, третьою статті 411 цього Кодексу.

Касаційна скарга ОСОБА_1 підлягає задоволенню.

Мотиви, з яких виходить Верховний Суд, та застосовані норми права

Відповідно до вимог частин першої і другої статті 400 ЦПК України, переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, перевіряє правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.

Суд касаційної інстанції перевіряє законність судових рішень лише в межах позовних вимог, заявлених у суді першої інстанції.

Згідно з частинами першою, другою статті 263 ЦПК України судові рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим.

Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права із дотриманням норм процесуального права.

Зазначеним вимогам закону судові рішення не відповідають.

Суди повертаючи заявнику скаргу на дії державного виконавця застосували до спірних правовідносин вимоги статті 183 ЦПК України, яка не регулює спірні правовідносини.

Відповідно до частини першої статті 4 ЦПК України кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів.

Захист цивільних прав - це застосування цивільно-правових засобів з метою забезпечення цивільних прав.

Здійснюючи правосуддя, суд захищає права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб, державні та суспільні інтереси у спосіб, визначений законом або договором (частина перша статті 5 ЦПК України).

У статті 129 Конституції України закріплені основні засади судочинства, які є конституційними гарантіями права на судовий захист.

Право на ефективний судовий захист закріплено також у статті 2 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 року та у статті 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікованої Україною 17 липня 1997 року.

За змістом пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом.

Європейський суд з прав людини, розглядаючи справи щодо порушення права на справедливий судовий розгляд, тлумачить вказану статтю як таку, що не лише містить детальний опис гарантій, надаваних сторонам у цивільних справах, а й захищає у першу чергу те, що дає можливість практично користуватися такими гарантіями, - доступ до суду (рішення Європейського суду з прав людини у справах: «Жоффе де ля Прадель проти Франції» від 16 грудня 1992 року; «Беллет проти Франції» від 04 грудня 1995 року).

Отже, право на справедливий судовий розгляд, закріплене у пункті 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, необхідно розглядати як право на доступ до правосуддя.

Тобто, Україна, як учасниця Конвенції повинна створювати умови щодо забезпечення доступності правосуддя як загальновизнаного міжнародного стандарту справедливого судочинства.

Процесуальний порядок провадження у цивільних справах визначається ЦПК України та іншими законами України, якими встановлюється зміст, форма, умови виконання процесуальних дій, сукупність цивільних процесуальних прав і обов'язків суб'єктів цивільно-процесуальних правовідносин та гарантій їх реалізації.

Розділ VII ЦПК України «Судовий контроль за виконанням судових рішень» передбачає можливість звернення сторін виконавчого провадження до суду, який видав виконавчий документ зі скаргю на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судового рішення.

Відповідно до положень статті 447 ЦПК України сторони виконавчого провадження мають право звернутися до суду із скаргю, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього Кодексу, порушено їхні права чи свободи.

У пункті 3 постанови Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 року № 14 «Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб державної виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження» судам роз'яснено, що скарги мають відповідати загальним вимогам щодо форми та змісту позовної заяви, передбачених положеннями ЦПК України і ГПК України та містити відомості, перелічені у частині четвертій статті 74 Закону «Про виконавче провадження».

Відповідно до частини першої статті 74 Закону України «Про виконавче провадження» рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до суду, який видав виконавчий документ, у порядку, передбаченому законом.

Згідно з частиною четвертою статті 74 Закону України «Про виконавче провадження» скарга у виконавчому провадженні подається виключно у письмовій формі та має містити: найменування органу державної виконавчої служби, до якого вона подається; повне найменування (прізвище, ім'я та по батькові) стягувача та боржника, їхні місця проживання чи перебування (для фізичних осіб) або місцезнаходження (для юридичних осіб), а також найменування (прізвище, ім'я та по батькові) представника сторони виконавчого провадження, якщо скарга подається представником; реквізити виконавчого документа (вид документа, найменування органу, що його видав, день видачі та номер документа, його резолютивна частина); зміст оскаржуваних рішень, дій чи бездіяльності та посилання на порушену норму закону; викладення обставин, якими скажник обґрунтовує свої вимоги; підпис скажника або його представника із зазначенням дня подання скарги.

Ураховуючи викладене, суди у порушення вищевказаних вимог процесуального законодавства не звернули уваги на те, що вимоги частини другої статті 183 Розділу 2 «Заяви з процесуальних питань» ЦПК України не регулюють спірні процесуальні правовідносини, тому не підлягають застосуванню у цій справі, оскільки вказана норма процесуального права поширюється виключно на заяви (клопотання, заперечення), подані до суду без дотримання вимог частин першої або другої цієї статті.

При цьому Верховний Суд звертає увагу на те, що розділ VII ЦПК України «Судовий контроль за виконанням судових рішень» є окремий вид судового провадження, який містить у собі окремий процесуальний режим розгляду справ.

Крім того, виконання судових рішень є завершальною стадією судового процесу. Саме такий принцип застосовує Європейський суд з прав людини у своїй сталій практиці, зазначаючи, що виконання судових рішень є невід'ємною частиною судового процесу, оскільки без цієї стадії судового процесу сам факт прийняття будь якого рішення суду втрачає сенс. Саме на цій стадії судового процесу завершується відновлення порушених прав особи.

Враховуючи сталу практику Європейського суду з прав людини, зазначені вище положення національного законодавства та встановлені фактичні обставини, слід дійти висновку, що суди, повертаючи скаргу заявнику без розгляду, не дослідили доводів ОСОБА_1 щодо порушення його прав при ухваленні судового рішення судом першої інстанції.

Отже, доводи, наведені в касаційній скарзі, підлягають перевірці, оскільки судові процедури повинні бути справедливими (стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод), так як особа безпідставно не може бути позбавлена конституційного права на доступ до суду.

Відповідно до частини третьої та четвертої статті 406 ЦПК України касаційні скарги на ухвали судів першої чи апеляційної інстанцій розглядаються у порядку, передбаченому для розгляду касаційних скарг на рішення суду першої інстанції, постанови суду апеляційної інстанції.

У випадках скасування судом касаційної інстанції ухвал суду першої або апеляційної інстанцій, які перешкоджають провадженню у справі, справа передається на розгляд відповідного суду першої або апеляційної інстанції.

Враховуючи наведене, колегія суддів вважає необхідним скасувати оскаржувані судові рішення, з передачею справи до суду першої інстанції для вирішення питання про відкриття провадження у справі.

Керуючись статтями 400, 406, 409, 416 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу ОСОБА_1 задовольнити.

Ухвалу Рівненського міського суду Рівненської області від 17 серпня 2020 року та постанову Рівненського апеляційного суду від 29 вересня 2020 року скасувати, справу передати до суду першої інстанції для вирішення питання про відкриття провадження у справі.

Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною і оскарженню не підлягає.

Головуючий

Д. Д. Луспеник

Судді:

І. А. Воробйова

Б. І. Гулько

Г. В. Коломієць

Р. А. Лідовець